

Frohheim lakópark – külső
nézet, építés: Arge Em2n – Müller
Sigrist, Affoltern, Zürich
Szintervező: Jörg Niederberger

A FEHÉR RABSÁGÁBAN

Szín és építészet nemzetközi összehasonlításban

A cikk apropója két szerencsés esemény is lehetne. Egyik, hogy az elmúlt év őszén Szesztai György főépítéssel – aki Újpest városképének avatott védelmezője – bejártuk a kerület elmúlt években új homlokzatszínezésen átesett panelépületeit. A színtervek elkészítéséhez a főépítési iroda a BME Rajzi és Formaismereti Tanszékén e sorok írójának vezetésével működő Színdinamika Műhelyt kérte fel. Hasonló stílusú, átfogó színtervezésünket tudtuk elkészülte után dokumentálni Szentendrén is, a Rózsakert lakóparkban.

Mi több, egy ígéretes nemzetközi szakmai kapcsolat is elindult, ugyanis amikor 2014-ben részt vettem a Colour in the City elnevezésű szimpóziumon Trondheimben, megismerkedtem Jörg Niederberger svájci festőművész és építészeti színtervező kollégával, akinek az életútja és tevékenysége sokban hasonlít az enyémhez. Tavaly egy mellbevágóan érdekes, példaértékű, többtagú épületszínezését ismerhettem meg, ami nagyszerű összehasonlítási alapot szolgáltathat arra, hogyan gondolkodnak a színről az építészek, a megrendelők és az építési hatóságok itthon, illetve egy nálunk kissé gazdagabb és régebben demokratikus országban – Svájcban.

A fehér „rabságában”

Nyugodtan kijelenthetjük, szelídségével a fehér szín „igen hatékonyan terrorizálja” az építészeket, többszörös csónakhosszal vezet minden más szín előtt, bár nyomában még ott van a bézs, esetleg egy kevés napfényes sárga. A megrendelők, lakástulajdonosok legnagyobb többsége hallani sem akar a sötétebb árnyalatokról, hűvösebb színekről. Mintha azokból nem is létezne egy épületen jól mutató árnyalat. De miért is szeretjük ennyire a fehéret? Illy Gábor, egy vezető nemzetközi vakolatgyártó cég hazai vezérigazgatója mindig odajön hozzám a nemzetközi Év Homlokzata gálák eredményhirdetése után, hogy „szörnyű”, hogy a zsűri mindig a fehér épületeket díjazza, amikor ott az új, 888 árnyalatú színrendszerük, „az élet színei” szlogen kíséretében...

A színdinamika tantárgyat felvett végzős hallgatókkal mindig kitöltetek egy színpreferenciatesztet, amelyben az élet legfontosabb fogalmaihoz, hangulataihoz, érzéseihöz színeket kell társítani. A halvány pasztell árnyalatokhoz, főleg a melegebb sárgás és barnás tört fehérekhez derűs, optimista, pozitív fogalmakat társítanak, a fehér pedig hatalmas erővel hirdeti a tisztaság, megtisztulás heroizmusát, az átláthatóságot, a rendet és a jószágot

– hiszen a legvégletesebb fehér-fekete színellentétben is a fehér a jó és a fekete a rossz. A fehér megvilágítja a sötétséget, láthatóvá tesz a bizonytalan szürkeségben, eligazít, mutatja az utat, a fehér maga a fény. A fehér igazat mond, nem tagad le semmit! Aztán itt van még néhány segítő adalék – ha additív módon egymásra vetítjük a főbb spektrumszíneket, fehér lesz belőle, tehát a fehér tartalmaz minden színt. A tradicionális magyar paraszti építészet színe is fehér – tehát a fehér még „magyar” szín is! A Makovecz-életmű falszínei is kimerülnek ebben az egyetlen árnyalatban. Nagyon nehéz a fehérrel versenyre kelni. Indirekt módon az is segíti a fehérét, hogy sok építés hiába járt Nemcsics tanár úr óráira, mégsem igazán magabiztos a színek bonyolult harmóniarendszerét tekintve. Ugyanakkor el kell ismerni: a Nemcsics-féle színharmonia-feltételrendszer 25 tekintetbe veendő összetevőt határoz meg, amihez az együttes igazodás szinte lehetetlen. [1]

Az épületeknek pszichológiai szempontból is van egy bizonyos eleve viszonyulása a színekhez. Legtöbbjük hosszabb távra épül, elmozdíthatatlan, az állandóság, a védelem, a „hajlék” a szimbolikus tartalma, inkább háttere az élet történéseinek, nem használati tárgya. Tehát a nyugalom, a béke és valami fennkölt mint alapjelentés elengedhetetlen!

Másik pszichológiai indok a fehér használatára, hogy kevés a rangos megbízás, tehát minden kolléga valami-féle „mesteregyesre” törekszik minden munkájánál – nem biztos, hogy lesz következő –, és az ugye nem lehet valamilyen túl karakteres szín, annak a legjobbnak, legszébbnek kell lennie, nem mer bevállalni semmi rizikót, semmi szélsőségeset. Ugyanez a helyzet a családi házak tulajdonosaival is – a variációk sora után végül minden beletorkollik a fehérbe vagy bézsbe.

De ennek azért nem így kellene lennie, csak éppen nagyon kevesen ismerik annyira a színeket, hogy kelles, nyugodt, mégis kicsit előbb, kifejezőbb együtttest tudjanak teremteni több szín finom, kevert összehangolásával. Erre egyelőre inkább csak külföldön csodálkozhatunk rá. Jellemzően tőlünk délebbre és északabbra – tehát még a mediterrán klímával sem lehet magyarázni a dolgot, csak a jól elhúzódo kelet-közép-európai megszokással és a változástól való félelemmel, kényelmes-séggel.

Valahol jó, valahol nem...

Mégis azt merném állítani: a legkedveltebb fehér, törtfehér és bézs árnyalatok is lehetnek néhol rossz döntések! Ezenkívül nagy merészség és/vagy korlátoltág kell ahhoz, hogy egy önálló vizuális művészeti műfajból – esztünkben az építészetből – valaki ki merje zárni a vizuális nyelv 3 fő elemének (forma – szín – textúra) egyikét: a színt! Vagy legalábbis kegyelemkenyéren tartsa az önálló építészeti elemek megjelenéseként (kő, fa, tégl, cserép, nád, habarcs, mész stb.)

A 2014-es Challenge 66 Év Homlokzata nemzetközi verseny kategóriagyőztese a Casa Galgo (Canals Moneo Arquitectos, Madrid), amely épület furfangos és kalandos formaritmusait nagyon jól egyensúlyozza és egyben hangsúlyozza a fehér. Itt a színezés éremlyítő jelentéstulást hozott volna létre. Viszont ha nem lenne ez az igényes, szinte szobrászi formálás, akkor a megszokottan fehér, lapostető mediterrán apartmanház mellett simán elmennék. Bátorodom megfogalmazni tehát a tézist, hogy formailag csak nagyon átgondolt, ihletett, sematizmustól, közhelyektől és monotóniáktól mentes, feszültséggel teli építészeti forma illeszkedik jól a fehér színhez.

Froheim lakópark – belső nézet, építész: Arge Em2n – Müller Sigrist, Affoltern, Zürich
Szintervező: Jörg Niederberger

Fotók: Jörg Niederberger engedélyével

Budapest IV. kerület, Újpest
Szintervezés: Dr. Tari Gábor

Fotó: Dr. Tari Gábor

A napjainkban egyre sokasodó, „minimalista” stílusú családi házak fehér egyenruhája némi sötétszürke tagolással, inkább kevesebb, mint több kompozíciós találékonysággal és ritmussal, a kevéssel sokat mondani akarás jelszava alatt inkább az építész személyes karakternek elvesztése irányába mutató utat nyit meg. Egy bizonyos egyszerűség alatt ugyanis nem tud hol megnyilatkozni a művészi személyesség. Vagy erre már nincs is szükség?

Még inkább igaz, hogy igénytelen formálású, semmilyen stílust nem követő, kizárólag a legtakarókosabb megvalósulást szem előtt tartó építészeti objektumoknál a fehér még tovább fokozza a jellegtelenséget. Ilyenek a 4–10, vagy még több emeletes hazai hatalmas panelépületek, ezeket sem lehet automatikusan leönteni fehérrel. Főleg, ha egyszerre több van egy csoportban – legyen mindegyik fehér? Hogy miként színezzhetjük őket, arra a későbbiekben mutatunk több példát is.

Megdöbbenő továbbá az a személytelenség, amely a sorházak színezésénél megfigyelhető. Az emberi természetből fakadóan abszolút a személyesség kezd előtérbe kerülni a demokratikus társadalmakban, megfigyelhető, hogy mennyire növekszik többek között a művészi pálya vonzása a fiatalok körében. Rengetegen nyilatkoznak meg bloggerként, sokan követnek minket a Facebookon, már-már a hírességeknek kijáró figyelmet érezhetünk kicsiben a saját köreinkben. Akkor mégis miért épülnek ilyen falanszterek? Nem lenne jobb, ha meg tudnám mondani, hogy enyém a sárga vagy a téglavörös ház? Hisz ahányan vagyunk, minden ember más és más! Kinek érdeke, hogy úgy tűnjön, mindnyájan egyformák vagyunk?

Casa Galgo, építész: CanalsMoneo
Arquitectos, Pozuelo de Alarcón,
Madrid

Fotó: a Baumit Kft. engedélyével

Slnecnice, sorház, építész: Studio
Compass, Pozsony

Fotó: a Baumit Kft. engedélyével

A Pozsony szélén épült slnečnicei sorház is jelölt volt a 2014-es nemzetközi Év Homlokzata díjra. Én viszont nem szeretnék itt lakni. Szép gesztus volt a devceseri iszapkatasztrófa áldozatainak épülő új házak sora, de sajnós a „lelencruha” színezés itt talán még bántóbb, megbélyegzőbb. Miért kell ennyire hangsúlyozni, hogy ti vagytok a segítők?

Színes építészet

Illendőségéből kezdjük először a vendégünkkel. Jörg Niederberger svájci festőművész és szintervező a tanári diploma után először képzőművészként, majd építész mestertézisekkel szerezte diplomáit rangos német egyetemeken. Sokoldalú művész, kedvence az akvarelltechnika, ebben a kis képektől a hatalmas méretekig is alkot murális művészeti műfajban is, többek között kortárs templomok dekorációjára, vagy éppen kórházak kellemesebb belső tereire. Egyik volt színdinamikás tanítványom az ő munkái hatására készítette el diplomamunkáját.

Hatalmas műgonddal és körültekintéssel készít épület-színezéseket, mindenről makettet épít, így határozza meg a végső színárnyalatokat. Idehaza a szintervekkért fizetett legmagasabb összegekbe sem fér bele ilyen műgond. Amit itt be szeretnék mutatni, az a Siedlung Frohheim (Zürich) több épületre kiterjedő szintervezése.

Megdöbbenően újszerű és egyéni színharmóniakat alkot, jellemzője a szokatlan polikromitás (sok színfajta együttes használata), viszont a nyugodt és tolerálható összhatásért nagyon kicsi tónuskülönbségeket használ, és szinte minden árnyalatát finomítja – kissé „hamisítja”, tiszta tubusszíneket nem találunk nála. Ügyel a hidegmeleg egyensúlyra és a szinte minimálisan színes szürkék jelenlétére is. Formatagolása egyszerű derékszögű rendszerű, szinte csak az építészeti födémekek helyét és a belső faltagolást vetíti ki a homlokzatra kissé szabadabban. Nem esik abba a hibába, hogy valami nagyon „művészi” és beszédes formát kelljen az épületre applikálni. Mégis, ezek a színek teljesen szokatlanok és egyéni.

Színei talán a zenei hangnemeknek megfelelő színkapcsolatokhoz hasonlatosak – amelyekről legújabb kutatásaimban azt már megállapítottam, hogy a zenei hangok Newton, Goethe vagy éppen Kodály Zoltán és Kner Imre elképzeléseivel ellentétben nem spektrum- vagy szívrányszínek, hiszen így egyetlen oktáv férne csak el a színtestben, és ott sem lennének egymástól egyenlő távolságra a színek, ahogy az a hangoknál is nagyon fontos. Ezekről a korábbi vélekedésekről Szelényi Károlynál olvashatunk. [2] De ezért nem hibáztathatjuk a régi mestereket, hiszen akkoriban még nem volt digitális színmérés. Ezt a problémát helyhiány miatt bővebben talán majd egy másik cikkben fejtem ki.

Jörg Niederberger épületei újonnan épült projektek – amit mi párhuzamba tudunk állítani vele, az a panelszínezés. Talán azt már sikerült bizonyítani a szakmának és a lakosságnak, hogy itt van helye a színdinamikának. Sajnos mifelénk ma még elképzelhetetlen, hogy egy építésziroda vagy egy ingatlanberuházó színtervezőt alkalmazzon egy átfogó, nagyobb projektjénél. Sokan ezt beleszámításnak tartanák az építész munkájába. Azt hiszem, több hazai megosztottsággal együtt az is kijelenthető, hogy kétféle építész van: van, aki szereti a színeket és van, aki nem...

Újpest Káposztásmegyer városrészének alacsonyabb, társasházszerű két lakóépület-együttesét szeretném a külföldi alkotás párhuzamaként itthonról bemutatni. Tudnunk kell, hogy Káposztásmegyer a hazai posztmodern stílus nagyon érdekes és rendkívül élhető, egységesen tervezett példája. Mindenképpen az volna a cél, hogy a hozzá nem értés és a nem összefüggésekben gondolkodás ne egy vásári kavalkádot eredményezzen a szigetelés utáni újrafestéseknél! Ami igazán a Külső Szilágyi út hatalmas épületeinél válik majd élessé, ha rájuk kerül a sor.

Milyen gondolatok vezéreltek ezeknek az épületeknek a színezésekor? Az idősebb generáció bizonyára emlékszik még, hogy a régi rendszerben milyen nagy élmény volt külföldre utazni. Vizuális szempontból a nyugati városoknak volt egy inergazdag sűrűsége a hazai kiességhez képest. És ez nem csak a kirakatoknak volt köszönhető, a vásárlási láznak. A színesség is meg tudja szüntetni a külvárosi hatást, az ingerszegény letargiát. Mintha lenne ott valami, mintha jobban történnének a dolgok! Otthonosabbnak érezzük az ilyen környezetet, jobban

körülölel minket, nem kiteszít magából és nem új tovább. Mintha valami nyaralóhelyen lennénk. Észre sem vesszük, de szerethetőbb lesz a hely. Ahogy a képek is mutatják, én is próbáltam minden tömböt más alapszínre színezni, illetve a bejárásokat hangsúlyosabb színnel jelöltem. Semmi más homlokzattagolás nincs. Viszont egy-egy épületegyüttes, amely legtöbbször U alakú, így is nyolc-tíz összehangolt, közepesen telített színből áll, a pasztellek dominanciájával.

Az itt tervezett homlokzatszíneknél – ahogy a színek harmóniájában – is „mindig van uralkodóbb, ragyogóbb, közepes és másokat kiemelő, szinte majdnem sűrű árnyalat”, ami a színharmónia-ellipsziseknél mutatkozó aszimmetriából származik. [3]

Végezetül

Az összehasonlítás eredményeképp kiütözik, hogy külföldön több esély kínálkozik a színek kifejezőbb használatára új építésű épületeknél is. Az építészirodák, a döntéshozók és a lakosság is könnyebben elfogadja, sőt ajándéknak érzi a színek hozzáadott értékét, gazdag hangulati hatását. Kisebb az elzárkózás a színek elöl.

Itthon a színeket szerető építészeknek, színtervezőknek meg kell elégedniük a panelszínezéssel és a történelmi utcasorok felújításaival, hiszen ott „le kell nyelni a színek békáját”, nem lehet minden fehér. De ez is csak akkor lehetséges, ha az önkormányzat hajlandó mindkét ügyet koordinálni, ne adj isten pénzt is megmozgatni az előzetesen átgondolt, koncepciózus tervekre, hiszen egy épület önmagában sosem tud igazodni a mellette lévő 4-5 másik, később tatarozandó homlokzat színéhez – csak sematikus módon! Sajnos a valóságban mindez úgy történik, hogy nincs átfogó városképi színterv, nincs karakteres, előre formált harmóniavilág, így a kifejezőbb színek soha nem jutnak szóhoz a disszonanciától való félelem miatt. Marad az unalmas, jellegtelen fehér és bézs monotónia. Így lehet egy művészeti műfajból a dolgok tehetetlensége folytán, kollektív oda nem figyellel kibruvalni annak egyik fontos összetevőjét, a színt.

Dr. Tari Gábor

Irodalom / References

- [1] Nemcsics, Antal: *Színdinamika – Színes környezet tervezése*, Akadémia Kiadó, Budapest 2004, p 309.
- [2] Szelényi, Károly: *Színek – A fény tettei és színdinamikái*, Magyar Képek Kiadó 2012, p 118.
- [3] Tari, Gábor: „Geometriai minőségek a színek harmóniájában” [doktori értekezés], Budapest 2006, p 56.

Budapest, Újpest, Ügető utca 1-9.

Színtervezés: Dr. Tari Gábor

Fotó: Dr. Tari Gábor

Szentendre, Rózsakert lakópark,

Bolgár utca felőli nézet

Színtervezés: Dr. Tari Gábor

Közreműködő: Kálmán József

Fotó: Dr. Tari Gábor

A b s t r a c t s

SUGÁR, Péter: THE POETICS OF PRACTICE**Citation:** *Metszet*, Vol 10, No 2 (2019), pp 14-21, DOI: 10.33268/Met.2019.2.1

JAZZ LOFT AQUINCUM APARTMENTS, ÓBUDA, HUNGARY

ARCHITECTS – GÁBOR TURÁNYI and BENCE TURÁNYI

Covering a period of almost thirteen years involvement with this project father and son architects have worked to find a fitting harmony between the old and new. Taking a long abandoned redbrick industrial building and completing the theme of brick construction to the exterior whilst inserting a contemporary reinforced concrete interior enforces these ideas. The metal cladding used on the exterior to roofs and balconies helps to offset the brickwork and confirm the design philosophy of this architectural practice.

AMICHAY, Eva: PAWSON IN JAFFA**Citation:** *Metszet*, Vol 10, No 2 (2019), pp 22-25, DOI: 10.33268/Met.2019.2.2

THE JAFFA HOTEL AND RESIDENCES, TEL-AVIV, ISRAEL

ARCHITECT – JOHN PAWSON

In Tel-Aviv, The City That Never Sleeps, how does one create a place to relax in relative calm? A former convent and hospital has been refurbished, including careful restoration of archaeological structures to create a new spatial character via the combined use of historical and contemporary furnishing and installations.

WARE-NAGY, Orsolya: CAREFUL EXTRAVAGANCE**Citation:** *Metszet*, Vol 10, No 2 (2019), pp 26-29, DOI: 10.33268/Met.2019.2.3

ONE ROOM HOTEL, ANTWERP, BELGIUM

ARCHITECTS – DRIESEN, VERSCHUEREN and DEBAETS (DMVA)

It would have been reasonable to take this tiny house, dating back to the 17th century, and simply restore it as a conventional dwelling, instead the client opted to explore new concepts in tourist accommodation. Taking all parts of the structure, both new and old, then painting them white (excluding the floors and entrance door) creates a clean aesthetic suited to short term rentals. This project offers a temporary place of stay to people who wish they had done a similar project but never got around to it.

SEBES, Péter: THE AESTHETICS OF CENSORSHIP**Citation:** *Metszet*, Vol 10, No 2 (2019), pp 30-33, DOI: 10.33268/Met.2019.2.4

HABITAT OF ORPHAN GIRLS, KHANSAR, IRAN

ARCHITECTS – ZAV ARCHITECTS

There is thought to be 140 million orphans world wide, these citizens have a right to a home and personal identity. This project in Khansar does just that by providing shelter and a true sense of „persian” cultural status. Respecting Iranian traditional laws this building has balconies covered in hijab-like textile awnings which provide the occupants with a sense of privacy and cultural inclusion. Otherwise this project does not attempt any form of grand architectural statement being constructed from locally sourced materials, following in the tradition of an atrium house with a water feature in the garden.

WETTSTEIN, Domonkos: FOLK-URBAN DECONSTRUCTION**Citation:** *Metszet*, Vol 10, No 2 (2019), pp 34-37, DOI: 10.33268/Met.2019.2.5

PORTUSHOME GUEST HOUSE, KISDÖRGICSE, HUNGARY

ARCHITECT – BARNA KOVÁCS D.

Should Folklore dictate how an architect designs a building or not? Maybe it is time to deconstruct the idea that traditional techniques can only apply to certain building types or locations. This guest house combines contemporary ideas of comfort and spatial arrangement with traditional, regional, construction skills. The resulting building establishes a new, yet, recognisable typology without falling victim to sentimentality.

WESSELÉNYI-Garay, Andor: EMBROIDERED ARCHITECTURE**Citation:** *Metszet*, Vol 10, No 2 (2019), pp 38-43, DOI: 10.33268/Met.2019.2.6

FAMILY HOME, NAGYKOVÁCSI, HUNGARY

ARCHITECT – SZABOLCS DIENES DLA

Modernism questioned the idea of architectural decoration by drawing comparisons to embroidered cushions. Now we live in an age where decoration, although not obviously functional, can be viewed as architectural. This new form of architectural embroidery or embellishment brings with it another sense of worth that reinforces ideas of architectural wealth through visual creativity. Patterned brickwork, stone walls and decorative finishes to metal sheet and concrete all work together to create an architectural entity.

WETTSTEIN, Domonkos: BALATON VILLA**Citation:** *Metszet*, Vol 10, No 2 (2019), pp 44-47, DOI: 10.33268/Met.2019.2.7

VILLA AT LAKE BALATON, SIÓFOK, HUNGARY

ARCHITECT – MIHÁLY CSIKÓS

Traditionally homes found on the bank of Lake Balaton served as summer season only holiday destinations. Now, due to changes in transportation, work-life variations this location is now being sought for all year round living. The question being how to establish a home which serves equally well throughout the year, a more urban typology or a Mediterranean feel?

TARI, Gábor: CAPTIVATED BY WHITE**Citation:** *Metszet*, Vol 10, No 2 (2019), pp 48-51, DOI: 10.33268/Met.2019.2.8

COLOUR AND ARCHITECTURE AN INTERNATIONAL COMPARISON

ARTICLE BY – Dr. GÁBOR TARI

The question of why so many buildings are finished in white render has been investigated by Dr Tari in order to assess why colour schemes in architecture seem to be limited. Naturally this research touches on the united subjects of form, colour and texture linked to social factors of wealth and building use types. Sadly the result of his work demonstrates that, although seemingly natural materials (brick, stone, wood) are thought of as being valid for construction, plaster renders usually end up being white or beige due to a lack of colour identity being recognised at an urban planning level. Meanwhile, once colours are used a sense of visual wealth is attained, although pastel tones are preferred.

MEDGYASSZAY, Péter: A „SUSTAINABLE HOUSE**Citation:** *Metszet*, Vol 10, No 2 (2019), pp 52-55, DOI: 10.33268/Met.2019.2.8

REFURBISHMENT OF A LISTED DWELLING HOUSE

ARCHITECT – PÉTER MEDGYASSZAY

Ten years after the complete restoration of a listed dwelling house architect Péter Medgyasszay assess progress in terms of construction technology and environmental impact. Amongst his conclusions issues of problems regarding securing thermal insulation, waterproofing and thermal performance have been examined. From an energy point of view this project has been successful despite some technical problems. Current technologies, not available ten years ago, would also benefit this project type.